

معاونت پژوهش‌های
کاربردی

سازمان

نظرات استدلالی

لایحه یادداشت تعهدات جمهوری اسلامی ایران در راستای کسب جایگاه دولت عضو در سازمان همکاری شانگهای

شماره مسلسل: ۴۰۳۲۰۷۴

تاریخ: ۱۴۰۳/۱۰/۰۵

باسمه تعالی

نظرات استدلالی شورای نگهبان

در خصوص مصوبات مجلس شورای اسلامی

لایحه یادداشت تعهدات جمهوری اسلامی
ایران در راستای کسب جایگاه دولت عضو در
سازمان همکاری شانگهای

تاریخ تصویب: ۱۴۰۱/۱۱/۱۸

کد خزانه: ۴۰۳۲۰۷۴

۱۴۰۳/۱۰/۰۵

تاریخ نظر شورای نگهبان: ۱۴۰۱/۱۱/۲۳

پژوهشکده شورای نگهبان

درباره‌ی مصوبه

لایحه‌ی دوفوریتی «یادداشت تعهدات جمهوری اسلامی ایران در راستای کسب جایگاه دولت عضو در سازمان همکاری شانگهای»، بنا به پیشنهاد وزارت امور خارجه در جلسه‌ی مورخ ۱۴۰۱/۱۰/۱۴ هیئت وزیران به تصویب رسید و برای طی تشریفات قانونی به مجلس شورای اسلامی ارسال شد. در مقدمه‌ی توجیهی این لایحه آمده است: «با عنایت به مقررات حاکم بر روند الحاق اعضای جدید به سازمان همکاری شانگهای و تصمیم شماره (۱۹) شورای سران دولت‌های عضو سازمان در خصوص فرایند پذیرش جمهوری اسلامی ایران در تاریخ (۲۶) شهریور (۱۴۰۰) هجری شمسی (۱۷ سپتامبر ۲۰۲۱ میلادی) به عنوان عضو سازمان مذکور مبنی بر لزوم اعلام تعهد به پیروزی از اهداف و اصول منشور سازمان یادشده، مفاد عهدنامه بلندمدت حسن همجواری، مودت و همکاری دولت‌های عضو سازمان همکاری شانگهای، همچنین معاهدات و اسناد مرتبط بین‌المللی مصوب در چهارچوب سازمان، لایحه زیر با قید دو فوریت برای طی تشریفات قانونی تقدیم می‌شود.»

این لایحه در جلسه‌ی علنی مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۱۸ مجلس شورای اسلامی به تصویب نمایندگان رسید و برای طی روند قانونی مذکور در اصل (۹۴) قانون اساسی، به موجب نامه‌ی شماره ۸۶۷/۱۰۸۷۳۳ مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۱۹ به شورای نگهبان ارسال شد. شورای نگهبان با تشکیل جلسه در تاریخ ۱۴۰۱/۱۱/۱۸، این مصوبه را (به صورت غیررسمی) بررسی کرد و مفاد آن را مغایر با موازین شرع و قانون اساسی ندانست و نظر خود در این خصوص را طی نامه‌ی شماره ۱۰۲/۳۵۶۲۱ مورخ ۱۴۰۱/۱۱/۲۳ به مجلس شورای اسلامی اعلام کرد.

«نظرات استدلالی شورای نگهبان در خصوص لایحه یادداشت تعهدات جمهوری اسلامی ایران در راستای کسب جایگاه دولت عضو در سازمان همکاری شانگهای»

ماده ۱-

وضعیت یادداشت

این یادداشت یک معاهده بین‌المللی شامل تعهدات جمهوری اسلامی ایران در راستای کسب جایگاه دولت عضو در سازمان همکاری شانگهای می‌باشد.

■ دیدگاه ابهام

در ماده‌ی (۱) این مصوبه از واژه‌ی «یادداشت» استفاده شده است. این واژه در حقوق بین‌الملل در برخی موارد منجر به ایجاد تعهد برای دولت‌ها می‌شود و در برخی موارد این‌گونه نیست، بر همین مبنا روشن نیست که این مصوبه چه تعهداتی برای کشور به وجود می‌آورد. بنابراین ماهیت «یادداشت» در این مصوبه روشن نیست و واجد ابهام است.

■ دیدگاه عدم ابهام

در تعریف موضوع این ماده اشاره شده است که این «یادداشت تفاهم»، یک «معاهده بین‌المللی» شامل «تعهدات» جمهوری اسلامی ایران برای کسب جایگاه دولت عضو در سازمان همکاری شانگهای است. به کار بردن کلمات «معاهده بین‌المللی» و «تعهدات» گویای معاهده بودن این یادداشت است. از سوی دیگر، این یادداشت تفاهم، یک معاهده‌ی مستقل نیست و به صورت موقت و به نوعی مقدمه‌ی موافقت‌نامه‌های بعدی مربوط به الحاق جمهوری اسلامی به سازمان همکاری شانگهای است. همچنین طبق بند (۲) نظر تفسیری مورخ ۱۳۶۲/۹/۸ شورای نگهبان^۱ در خصوص اصل (۷۷) قانون اساسی، یادداشت تفاهم نیز

۱. نظر تفسیری شماره ۹۹۹۳ مورخ ۱۳۶۲/۹/۸ شورای نگهبان: «۱- ...»

۲- یادداشت تفاهم چنانچه ایجاد تعهد نماید مثل قرارداد است و بایستی ضوابط مذکور در قانون اساسی نسبت به آن رعایت شود.

در صورتی که تعهدی ایجاد کند، باید به تصویب مجلس شورای اسلامی برسد. بنابراین ماهیت این یادداشت، تعهدات الزام‌آور برای کشور است و از این جهت فاقد هرگونه ابهام است.

■ نظر شورای نگهبان

ماده (۱)، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

■ نظر نهایی شورای نگهبان

مصوبه مجلس شورای اسلامی در خصوص لایحه یادداشت تعهدات جمهوری اسلامی ایران در راستای کسب جایگاه دولت عضو در سازمان همکاری شانگهای، مغایر با موازین شرع و قانون اساسی شناخته نشد.

مقام معظم رهبری حضرت آیت الله خامنه‌ای مدظله العالی

«... شما استدلال دارید، اما این استدلال برای مجلس، گاهی معلوم نیست، گاهی برای مجمع تشخیص هم درست معلوم نیست، ... در حالی که خوب است در متن آن حکم اشاره‌ای به استدلال بشود و در یک محل جداگانه آن استدلال به تفصیل نوشته بشود.»

در دیدار با اعضای شورای نگهبان (۱۳۷۹/۴/۲۸)

تهران | خیابان شهید بهشتی
خیابان سرافراز | کوچه پنجم | پلاک ۱۱

www.ccri.ac.ir

کدپستی ۱۵۹۷۸۵۶۱۱۳
دبیرخانه ۰۲۱۸۸۵۳۳۴۲۲

پژوهشکده شورای نگهبان